

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ МОТИВАЦІЇ ВОЛОНТЕРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

УДК: 159.947.5:356.15

Коломієць Леся Ігорівна

Кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри психології та соціальної роботи Навчально-наукового інституту педагогіки, психології, підготовки фахівців вищої кваліфікації Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського, м. Вінниця (Україна)

Глиждова Альона Юріївна

Студентка магістратури Навчально-наукового інституту педагогіки, психології, підготовки фахівців вищої кваліфікації Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського, м. Вінниця (Україна)

Узвенчук Вероніка Сергіївна

Студентка 4 курсу Навчально-наукового інституту педагогіки, психології, підготовки фахівців вищої кваліфікації Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського, м. Вінниця (Україна)

Анотація. У статті викладено основні результати теоретичного аналізу й емпіричного дослідження психологічних особливостей мотивації волонтерської діяльності. На основі узагальнення і систематизації наукових джерел висвітлено актуальність досліджуваної проблеми з огляду на геополітичні трансформації, соціально-економічні зміни, що відбуваються нині в українському суспільстві. Проаналізовано дані опитувань, проведених вітчизняними й зарубіжними вченими, на предмет суб'єктивно значущих мотиваторів соціальної активності волонтерів. На основі кількісного та якісного аналізу емпіричних даних схарактеризовано міру вираження установок волонтерів у мотиваційно-потребовій сфері, особливості їхньої особистісної спрямованості й мотивації досягнення. Представлено результати кореляційного аналізу між окремими дослідженими показниками, що репрезентують психологічні особливості

мотивації волонтерської діяльності. З урахуванням результатів теоретичного аналізу й висновків емпіричного дослідження визначено перспективні для подальшого розроблення проблеми мотивації волонтерської діяльності аспекти.

Ключові слова: волонтер, волонтерська діяльність, мотиви волонтерської діяльності, мотиваційна сфера, альтруїзм, егоїзм.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. У сучасному суспільстві волонтерство набуває важливого значення для українців, оскільки через суспільно-політичні зміни, економічну нестабільність, соціальну незахищеність зростає потреба населення у професійній допомозі та підтримці. Відтак, збільшується кількість організацій і соціально активних громадян, які усвідомлено починають займатися волонтерською діяльністю.

У законі України «Про волонтерський рух» зазначено, що волонтерська діяльність – це добровільна, соціальна, суспільно корисна, неприбуткова та вмотивована діяльність, що проводиться шляхом надання послуг тим, хто потребує волонтерської допомоги [3]. Волонтерська діяльність є значущою не лише для людей, які потребують допомоги, а й для самих волонтерів, яким волонтерство дає можливість самореалізуватися через надання допомоги іншим. Тому волонтерську діяльність слід розглядати у двох аспектах: суб'єктивному та суспільному. Необхідно зрозуміти, чим керуються волонтери в процесі надання допомоги іншим, які ціннісно-мотиваційні настанови визначають успішність і результатив-

ність їхньої діяльності. Зауважимо, що волонтерство у сучасних дослідженнях більшою мірою розглядається крізь призму альтруїстичної та соціально-активної поведінки суб'єктів надання допомоги, в той час, як індивідуально-психологічні, суб'єктивно значущі мотиви волонтерів залишаються ще не достатньо вивченими.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які спирається автор. Мотиваційна сфера волонтерів стала предметом дослідження зарубіжних (Г. П. Бондаренкова, А. Гольдберг-Глен, С. Кнван, А. Омото, М. Снайдер, Дж. Трамбауер, Н. В. Черепанова та ін.) та вітчизняних науковців (Н. А. Вайнілович, Т. Л. Лях, Л. І. Матвієнко, І. В. Юрченко та ін.), висновки з теоретичних і емпіричних досліджень яких є важливими для узагальнення чинників й аспектів мотивації волонтерської діяльності.

Мета статті полягає у теоретичному аналізі сучасних наукових уявлень про особливості мотивації соціально активних громадян до волонтерської діяльності, представленні результатів проведеного емпіричного дослідження означеної проблеми.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Мотивація волонтерів тривалий час є науковою проблемою, яку досліджує чимало вчених для того, щоб зрозуміти, чим насправді керується людина в процесі надання волонтерської допомоги. Окрім суто наукового інтересу ця проблема, на нашу думку, має також суспільне значення, оскільки розуміння суб'єктивно значущих мотиваторів соціальної активності волонтерів може послугувати за основу розроблення програм психологічного супроводу волонтерської діяльності, вибудови адаптивної політики залучення громадян до участі в таких добровольчих спілках і організаціях тощо.

Вітчизняні дослідники одноставні в думці про важливість вивчення мотивації волонтерської діяльності. Так, Т. Л. Лях стверджує, що мотивації належить провідне місце у структурі поведінки особистості. Вона є одним із основних понять, які використовуються для пояснення спонукання, діяльності в цілому. Під мотивацією розуміють: по-перше, сукупність спонукальних факторів, які визначають активність особистості; по-друге, усі мотиви, потреби, стимули, ситуативні чинники, які спонукають поведінку людини; по-третє, процес формування мотиву [5, с. 140]. Вагомим мотивом волонтерської діяльності, на думку, Т. Л. Лях, є покращення якості життя як адресатів соціальної підтримки, так і самих волонтерів. Волонтерство може бути пов'яза-

не й з низкою егоїстичних мотивів, але в соціально припустимій нормі. Альтруїстичний мотив, який в ідеалі має бути основним, буває нестійким, оскільки завжди підкріплюється бажанням людини отримати щось більше: моральне задоволення, розширення кола спілкування, або ж усвідомлення власної потреби суспільству [6, с. 87].

На думку І. В. Юрченко, нині відбувається відчутне зміщення акцентів у мотивації волонтерів від суто альтруїстичних до суб'єктивно «вигідних». Серед розмаїття причин залучення до волонтерства основними мотивами виступають особисті причини і власні потреби, які, передусім, пов'язані з можливістю набуття нових знань, навичок і досвіду роботи. Досить часто волонтерська діяльність розглядається як шлях до постійної активності, підвищення шансів на працевлаштування [9, с. 367].

У свою чергу, Н. А. Вайнілович стверджує, що до волонтерської діяльності особистість однаковою мірою спонукають альтруїстичні та прагматичні мотиви. Прагматичні мотиви – це професійний досвід, самовизначення, кар'єрне зростання, отримання нових знань, навичок, можливість вирішити особисті проблеми, спокута провини, знайомство з новими людьми, заради активного проведення часу тощо. Серед альтруїстичних мотивів волонтерів Н. А. Вайнілович згадує прагнення надавати безкорисливу допомогу, спроможність приносити користь людям, почуття по-

винності та морального обов'язку, служіння Богу, соціальний внесок в розвиток свого району (регіону, країни), переживання суспільного сенсу волонтерської роботи, бажання відчувати себе потрібним, прояв солідарності з іншими, відчуття не даремності докладених зусиль і морального задоволення від власної здатності змінити світ на краще тощо [2, с. 54].

Науковці К. С. Алексейченко, Л. І. Матвієнко волонтерську діяльність трактують як феномен альтруїзму та першооснову соціальної взаємодії, самовдосконалення особистості, становлення її гуманістичних цінностей. Результати проведеного ними дослідження доводять, що волонтери мають низькі показники егоцентричної мотивації та прагнення до влади, більше цінують традиції та можливість налагоджувати й підтримувати соціальні контакти. Волонтерство спонукає до розуміння, терпимості, доброти, і, разом з тим, – проявів самостійності, незалежності думок і дій, можливості вибору адаптивних і конструктивних стратегій поведінки [7, с. 59].

З огляду на мету нашого дослідження, доречним видається й аналіз зарубіжних досліджень мотивації волонтерської діяльності. Зокрема, Н. В. Черепанова звертається до питання мотивів волонтерського руху з педагогічного погляду і вважає головним фактором впливу на формування мотивації волонтерства процес соціалізації людини як суб'єкта перетворювальної діяльності. Науковець ствер-

джує, що «на кожному етапі соціалізації особистість володіє певним соціальним досвідом, рівнем мотивації до діяльності, сукупністю вікових проблем і відповідними способами їх розв'язання. Тому на різних стадіях соціалізації у людини виникають різні мотиви до добровільної діяльності» [8, с. 13].

Узагальнення даних американських наукових досліджень волонтерського сектора дозволило Г. П. Бодренковій зробити висновок про те, що мотиви волонтерської діяльності є багатомірними і складними. Розглядаючи існуючі наукові припущення і судження щодо мотивації участі громадян у волонтерському русі, Г. П. Бондаренкова звертається до даних дослідження Дж. Бейкера, проведеного в кількох країнах Європи та Північній Америці. Дж. Бейкер зазначає, що серед основних причин половина опитаних волонтерів вказують на почуття обов'язку або моральної повинності, бажання зробити свій внесок у життя рідного міста або регіону, можливість набути нові навички або корисний досвід, а також виражену потребу робити щось корисне у вільний час [1, с. 36].

Результати опитування Дж. Трамбауера, в якому були задіяні понад дві тисячі волонтерів різних країн світу, переконують у тому, що найбільш частими спонуками до участі у волонтерських програмах є як суб'єктивно значущі, так і суспільно значущі мотиви: знайомство з новими людьми; боротьба з самотністю; схвалення оточення; відчуття бу-

ти потрібним суспільству; заради розваги; причетність до вирішення важливих соціальних проблем; вираження творчої натури; набуття знань і практичних навичок; розширення власного світогляду; можливість для особистісного зростання; встановлення нових зв'язків та поява нових контактів, які в подальшому допоможуть у працевлаштуванні; можливість кар'єрного зростання; отримання рекомендацій для кар'єрного зростання або навчання; організація змістовного дозвілля; розвиток умінь і навичок, які не використовуються на оплачуваній роботі; вираження релігійних переконань та схильностей; прояви співчуття та солідарність з людьми, які потребують допомоги [11, с. 150].

Унаслідок узагальнення власного досвіду дослідження означеної проблеми науковці А. Омото і М. Снайдер запропонували теорію «альтруїзму – егоїзму». У цій теорії авто-

ри доводять, що особистісно значущі мотиви волонтерів можна об'єднати в дві групи. До першої групи належать мотиви, які ґрунтуються на почутті морального та релігійного обов'язку, на бажанні допомагати іншим. Другу групу складають мотиви, засновані на егоцентризмі, коли люди займаються волонтерством з метою отримання вигоди або іншої користі для себе (наприклад, у молодих людей особливо вираженим є мотив набуття нових знань, умінь та навичок, адже часто для них волонтерство – прямий шлях до майбутньої професійної діяльності) [4, с. 16].

Схожі висновки роблять С. Кнван і А. Гольдберг-Глен, які вказують на той факт, що у волонтерів одночасно виражені як альтруїстичні, так і егоїстичні мотиви. Обґрунтовуючи одномірну модель мотивації волонтерської діяльності, автори наголошують на тому, що волонтери суб'єктивно не диференціюють

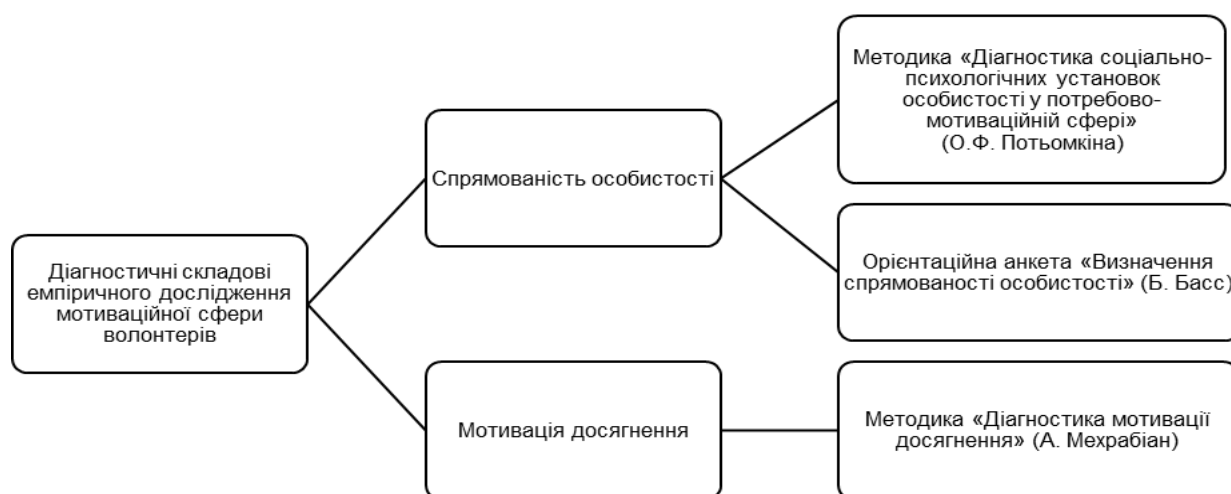

Рис. 1. Діагностичні складові дослідження мотиваційної сфери волонтерів.

різні типи мотивів, не діють відповідно до якогось одного мотиву. Поєднання альтруїстичних і егоїстичних мотивів відображає цілісну структуру мотиваційної системи волонтерів, детермінує їх соціально активну поведінку [10].

Результати проведеного теоретичного аналізу означеної проблеми спонукали нас до проведення першого етапу емпіричного дослідження психологічних особливостей мотиваційної сфери волонтерів (див. рис. 1).

Проаналізуємо коротко потенціал методик, включених в процес діагностики. Методика «Діагностика соціально-психологічних установок особистості у потребово-мотиваційній сфері» О. Ф. Потьомкіної дозволила нам визначити рівні прояву альтруїзму – егоїзму, як компонентів мотиваційної спрямованості волонтерів, а також виявити домінуючий вид установок, що спрямовані на процес, або на результат волонтерської діяльності. Орієнтаційна анкета «Визначення спрямованості особистості» Б. Басса використовувалася нами з метою з'ясування особистісної спрямованості волонтерів в континуумі «Я-тепер». Нас цікавило, який тип спрямованості виявиться домінуючим у соціально активних людей – «на себе», «на справу», або «на спілкування». Для діагностики мотивації досягнення волонтерів була обрана методика «Діагностика мотивації досягнення» А. Мехрабіана, результати якої дозволяли нам зорієнтуватися в тому, який із двох узагальне-

них стійких мотивів особистості – мотив прагнення до успіху, або мотив уникнення невдачі більше виражений і, як наслідок, який із них більшою мірою визначає стиль поведінки волонтерів у різних робочих ситуаціях.

Вибірку дослідження склали 38 осіб, з яких: 21 особа – студенти-волонтери, які навчаються в різних вищих навчальних закладах, 17 осіб – волонтери-представники громадських волонтерських організацій у віці від 26 років.

Результати тестування за методикою «Діагностика соціально-психологічних установок особистості у потребово-мотиваційній сфері» О. Ф. Потьомкіної показали домінування яскраво вираженої альтруїстичної установки в 47,5% волонтерів, які характеризуються бажанням надавати безкорисливу допомогу людям, які її потребують, самовідданою та свідомою діяльністю на благо інших, здатністю до розуміння та співпереживання. За шкалою «Процес – результат» розподіл даних засвідчив, що у близько половини обстежених волонтерів домінуючою виявилася установка, спрямована на процес діяльності (22,5%). Вона характеризується тим, що волонтери, виконуючи свою роботу, внутрішньо вмотивовані, отримують від неї задоволення. Спонування допомогти іншим стають провідними та набувають чітко орієнтованого характеру. Такі волонтери зацікавлені в тому, щоб виконати свою діяльність якісно, у відповідності з власними поглядами, світоглядом, знаннями. У

27,5% домінуючою виявилася установка спрямована на результат, яка характеризується тим, що волонтери під час виконання діяльності докладають максимум зусиль для досягнення позитивного результату, поставленої мети. Соціально активні особистості з таким видом установки мають активну життєву позицію, відповідальні за власні вчинки та дії. Загалом, показник альтруїстичної установки волонтерів досить високий. Такі результати можуть вказувати на те, що під час соціальної діяльності вони керуються гуманістичними соціально орієнтованими мотивами, які мають осмислений характер, базуються на моральних і світоглядних принципах світосприймання, суб'єктивному ентузіазмі.

У процесі дослідження особистісної спрямованості волонтерів за методикою «Визначення спрямованості особистості» Б. Басса було з'ясовано, що домінуючою по вибірці виявилася спрямованість на спілкування (40%). Волонтери, орієнтовані на спілкування, прагнуть за будь-яких умов підтримувати позитивні взаємини з людьми, відчувають потребу в прихильності й налагодженні емоційних відносин, зорієнтовані на спільну діяльність, надання щирої безкорисливої допомоги іншим. Для них важливим є соціальне схвалення та приналежність до груп допомоги; вони отримують задоволення від того, що взаємодіють з іншими. Водночас, у 22,5% досліджуваних домінуючою виявилася спрямованість на себе, 37,5% – спрямованість на діяль-

ність. Зауважимо, що волонтери з домінуючою спрямованістю на діяльність проявляють зацікавленість у вирішенні ділових проблем, прагнуть виконувати роботу якнайкраще. Вони зорієнтовані на дієву співпрацю, мають здатність відстоювати в інтересах справи власну думку, яка буде корисною для досягнення спільної мети. Соціально активні люди, що орієнтовані на діяльність, старанно виконують свої обов'язки, оскільки для них важливим є зміст волонтерської діяльності.

За методикою «Діагностика мотивації досягнення» А. Мехрабіана у 61% волонтерів було виявлено мотивацію досягнення успіху, а в 39% – мотивацію уникнення невдач. Соціально активні особистості з домінуванням мотивації успіху прагнуть отримати якнайкращі результати в діяльності, зацікавлені у її нових напрямках, наполегливі у процесі виконання різних завдань, ставлять перед собою реальні цілі, ризикують обачливо, розуміючи, що їхні зусилля, в першу чергу, мають принести покращення тим, хто потребує допомоги різного характеру. Мотивація уникнення невдач характеризується тим, що волонтери в процесі діяльності можуть уникати неуспіху в ситуаціях, пов'язаних з негативною оцінкою іншими людьми їхньої діяльності та спілкування, які завідомо можуть призвести до негативного результату.

На основі кореляційного аналізу з використанням програми SPSS v. 17.0 доведено наявність кореляційних взаємозалежностей

між такими діагностованими показниками:

- «альтруїзм» – «спрямованість на спілкування» ($r_{\text{емп}} = 0,362$, при $p \leq 0,01$) – такі результати зумовлені тим, що волонтери у своїй діяльності активно співпрацюють з людьми. Спілкування виступає одним із основних засобів взаємодії. Для ефективного виконання діяльності потрібно підтримувати процес комунікації на належному рівні, тому для соціально активних особистостей спрямованість на спілкування є запорукою ефективності діяльності й досягнення в ній значущого результату;
- «альтруїзм» – «мотивація досягнення» ($r_{\text{емп}} = 0,495$, при $p \leq 0,05$) – більшість досліджуваних волонтерів із домінуванням альтруїстичної установки спрямовані на досягнення успіху. У процесі діяльності для них важливим є відчуття задоволення та суб'єктивної значущості при досягненні поставленої мети. Волонтери у процесі діяльності активні та цілеспрямовані, долають перешкоди з метою, щоб результати їхніх докладених зусиль принесли користь тим, хто потребує допомоги.

Висновки з даного дослідження та перспективи подальших розвідок у даному напрямі. Теоретичний аналіз сучасних аспектів проблеми мотивації волонтерської діяльності переконує нас у симбіотичній єдності індивідуально значущих і соціально спрямова-

них мотивів. Висновки вітчизняних і зарубіжних дослідників свідчать, що в структурі мотивації волонтерів органічно поєднуються прагнення бути корисними, виражати співчуття та солідарність, впливати на досягнення суспільного балансу і справедливості з бажанням одержати певну вигоду для себе, отримати соціальне схвалення й суспільне визнання.

Нині в українському суспільстві волонтерський рух набув важливого значення. Інтенсивні суспільно-політичні зрушення, економічні катаклізми, перегляд державної політики в сфері волонтерської діяльності, досвід надання волонтерської допомоги різним категоріям населення, зокрема, й внутрішньо переміщеним особам, позначаються на трансформації мотиваційної сфери волонтерів.

Проведене емпіричне дослідження переконало нас у необхідності продовження вивчення психологічних особливостей мотивації волонтерів, відстеження в подальшому міри розвитку індивідуально- й соціально-психологічних чинників волонтерської діяльності залежно від досвіду її тривалості, гендерних та вікових особливостей, об'єктів супроводу тощо.

Перелік використаних джерел:

1. Бодренкова Г. П. Добровольчество как фактор повышения эффективности государственной социальной политики / Г. П. Бодренкова // Общественные институты – реальная социальная сила развития гражданского общества: Сб. ст. по материалам заочной Международ-

ной научно-практической конференции / Под ред. О. А. Копцевой. – М., 2006. – С. 34-41.

2. *Вайнілович Н. А.* Чинники формування мотивації людини до здійснення волонтерської діяльності / Н. А. Вайнілович. // Вісник Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут». Політологія. Соціологія. Право. – 2012. – №2. – С. 53-59.

3. Закон України «Про волонтерську діяльність»: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3236-17>.

4. *Кудринская Л. А.* Добровольческий труд: сущность, функционирование, специфика / Л. А. Кудринская // Социологические исследования. – 2006. – №5. – С. 15-22.

5. *Лях Т. Л.* Волонтерство як суспільний феномен / Т. Л. Лях // Проблеми педагогічних технологій. – 2004. – №3. – С. 139-144.

6. *Лях Т. Л.* Мотивація до волонтерської діяльності / Т. Л. Лях // Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка. Педагогічні науки. – 2012. – №22. – С. 84-91.

7. *Матвієнко Л. І.* Особистість волонтера у психологічному вимірі: ціннісно-мотиваційний аспект (надання соціальних послуг вразливим верствам населення) / Л. І. Матвієнко, К. С. Алексейченко // Ринок праці та зайнятості населення. – 2016. – №1. – С. 50-59.

8. *Черепанова Н. В.* Социальное обучение в добровольческом движении : автореф. дис. на соискание уч. ст. канд. пед. наук : спец. 13.00.01 «Общая педагогика, история педагогики и образования» / Н. В. Черепанова. – Ставрополь, 2006. – 160 с.

9. *Юрченко І. В.* Мотиваційні аспекти волонтерської діяльності / І. В. Юрченко // Соціальні виміри суспільства. – 2009. – №1. – С. 361-368.

10. *Снаан R. A.* Measuring Motivation to Volunteer in Human Services: [Електронний ресурс] / R. A. Снаан, R. S. Goldberg // The Journal of Applied Behavioral Science. – 1991. – Режим доступу: <http://journals.sagepub.com/doi/pdf/10.1177/0021886391273003>.

11. *Trumbauer J. M.* Sharing the Ministry: A Practical Guide for Transforming Volunteers into Ministry / Jean Morris Trumbauer. – Minneapolis, MN : Augsburg Fortress, 1999. – 256 с.

References (Transliteration):

1. *Bodrenkova H. P.* Dobrovolchestvo kak faktor povysheniya effektivnosti gosudarstvennoi sotsyalnoi polytyky / H. P. Bodrenkova // Obshchestvennye ynstytuty – realnaia sotsyalnaia syla razvytiia hrazhdanskogo obshchestva: Sb. st. po materialam zaochnoi Mezhdunarodnoi nauchno-praktycheskoi konferentsyy / Pod red. O. A. Koptsevoi. – М., 2006. – С. 34-41.

2. *Vainilovych N. A.* Chynnyky formuvannia motyvatsii liudyny do zdiisnennia volonterskoi diialnosti / N. A. Vainilovych. // Visnyk Natsionalnoho tekhnichnoho universytetu Ukrainy «Kyivskiy politekhnichnyi instytut». Politolohiia. Sotsiolohiia. Pravo. – 2012. – №2. – С. 53-59.

3. Закон України «Про волонтерську діяльність» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3236-17>.

4. *Kudrynskaia L. A.* Dobrovolcheskyi trud: sushchnost, funktsyonyrovanye, spetsyfyka / L. A. Kudrynskaia // Sotsyolohycheskye yssledovaniya. – 2006. – №5. – С. 15-22.

5. *Liakh T. L.* Volonterstvo yak suspilnyi fenomen / T. L. Liakh // Problemy pedahohichnykh tekhnolohii. – 2004. – №3. – С. 139-144.

6. *Liakh T. L.* Motyvatsiia do volonterskoi diialnosti / T. L. Liakh // Visnyk Luhanskoho natsionalnoho universytetu imeni Tarasa Shevchenka. Pedahohichni nauky. – 2012. – №22. – С. 84-91.

7. *Matviienko L. I.* Osobystist volontera u psykholohichnomu vymiri: tsinnisno-motyvatsii aspekt (nadannia sotsialnykh posluh vrazlyvym verstvam naseleunia) / L. I. Matviienko, K. S. Alekseichenko // Rynok pratsi ta zainiatosti naseleunia. – 2016. – №1. – С. 50-59.

8. *Cherepanova N. V.* Sotsyalnoe obuchenye v

dobrovolcheskom dvyzheny : avtoref. dys. na soyskanye uch. st. kand. ped. nauk : spets. 13.00.01 «Obshchaia pedahohyka, ystoryia pedahohyky y obrazovaniya» / N. V. Cherepanova. – Stavropol, 2006. – 160 s.

9. *Iurchenko I. V.* Motyvatsiini aspekty volonterskoi diialnosti / I. V. Yurchenko // *Sotsialni vymiry suspilstva.* – 2009. – №1. – S. 361-368.

10. *Cnaan R. A.* Measuring Motivation to Volunteer in Human Services [Elektronnyi resurs] / R. A. Cnaan, R. S. Goldberg // *The Journal of Applied Behavioral Science.* – 1991. – Rezhym dostupu: <http://journals.sagepub.com/doi/pdf/10.1177/0021886391273003>.

11. *Trumbauer J. M.* Sharing the Ministry: A Practical Guide for Transforming Volunteers into Ministry / Jean Morris Trumbauer. – Minneapolis, MN : Augsburg Fortress, 1999. – 256 s.

Kolomiets Lesia

Candidate of pedagogical sciences, senior lecturer of the chair of psychology and social work of the Scienceeducational Institute of Pedagogy, Psychology and Training of Masters of High Level of the Vinnytsia State Pedagogical University named after Mykhaylo Kotsybynskiy, Vinnytsia (Ukraine)

Hlyzdova Alona

Master's student of pedagogical institute, Science-educational Institute of Pedagogy, Psychology and Training of Masters of High Level of Vinnytsia State Pedagogical University named after Mykhaylo Kotsybynskiy, Vinnytsia (Ukraine)

Uzvenchuk Veronika

Fourth year student of pedagogical institute, Science-educational Institute of Pedagogy, Psychology and Training of Masters of High Level of Vinnytsia State Pedagogical University named after Mykhaylo Kotsybynskiy, Vinnytsia (Ukraine)

PSYCHOLOGICAL FEATURES OF MOTIVATION VOLUNTEER ACTIVITIES

ABSTRACT

The article is devoted to the problem of

motivation of volunteer activity. The relevance of the problem under investigation is highlighted based on analysis, generalization and systematization of scientific sources, taking into account the geopolitical transformations, socio-economic changes currently taking place in Ukrainian society. The data of the polls conducted by the Ukrainian (N. Vaynilovich, T. Liakh, I. Yurchenko) and foreign scientists (G. Bodrenkova, J. Baker, A. Omoto, M. Snyder, J. Trumbauer) on subjectively significant motivators of social activity of volunteers is analyzed.

The publication theoretically substantiates and outlines the first results of empirical research by the authors of psychological features of motivation of volunteers (n = 38). The diagnostic methods used in the study (the methodology «Diagnostics of socio-psychological attitudes of the individual in the need-motivational sphere» by A. Potemkina, the orientation questionnaire «Identification of the person's orientation» by B. Bass, the technique «Diagnosis of motivation for achievement» by A. Mehrabian) are enumerated.

The attitudes of volunteers in the motivational and need sphere, focused on altruism - selfishness, process – result are characterized on the basis of quantitative and qualitative analysis of empirical data; the features of their personal orientation to themselves, to communicate or to work are described; the dominance of the motivation to achieve success or avoid failure is defined. In the sample of volunteers it is studied the appar-

ent dominance of altruistic attitudes, the motivation for success, the focus on communication and activity.

The results of the correlation analysis carried out using the SPSS program v. 17.0, between individual investigated indicators that represent the psychological characteristics of motivation for volunteering («altruism - the focus on communication» ($r_{xy} = 0,362$, for $p \leq 0,01$), «altruism – the motivation for achieving» ($r_{xy} = 0,495$, for $p \leq 0,05$) are represented.

Taking into account the results of the theoretical analysis and the conclusions of the empirical study, the following aspects are identified that are promising for further development of the problem of motivating volunteer activities: continuing the study of the psychological features of motivation of volunteers, tracking the development of individual and socio-psychological factors of volunteer activity, depending on the experience of its duration, gender and age, maintenance objects and so on.

Key words: volunteer, volunteer activity, motives of volunteer activity, motivational sphere, altruism, selfishness.

Коломієц Леся Ігорівна

Кандидат педагогічних наук, старший преподаватель кафедры психології і соціальної роботи Учебно-научного інститута педагогії, психології, підготовки спеціалістів вищої кваліфікації Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського, г. Вінниця (Україна)

Глиздова Алёна Юрьевна

Студентка магістратури Учебно-научного інститута педагогії, психології, підготовки спеціалістів вищої кваліфікації Вінницького державного

педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського, г. Вінниця (Україна)

Узвенчук Вероника Сергеевна

Студентка 4 курсу Учебно-научного інститута педагогії, психології, підготовки спеціалістів вищої кваліфікації Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського, г. Вінниця (Україна)

ПСИХОЛОГИЧЕСКИЕ ОСОБЕННОСТИ МОТИВАЦИИ ВОЛОНТЕРСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ

Аннотация. Статья посвящена проблеме мотивации волонтерской деятельности. На основе анализа, обобщения и систематизации научных источников освещены актуальность исследуемой проблемы, учитывая геополитические трансформации, социально-экономические изменения, происходящие в настоящее время в украинском обществе. Проанализированы данные опросов, проведенных отечественными (Н. А. Вайнилович, Т. Л. Лях, И. В. Юрченко) и зарубежными учеными (Г. П. Бодренкова, Дж. Бейкер, А. Омото, М. Снайдер, Дж. Трамбауер) на предмет субъективно значимых мотиваторов социальной активности волонтеров.

В публикации теоретически обоснованы и изложены первые результаты эмпирического исследования авторами психологических особенностей мотивации волонтеров ($n=38$). Перечислены диагностические методики, которые использовались в исследовании (методика «Диагностика социально-психологических установок личности в потребностно-мотивационной сфере»

А. Ф. Потемкиной, ориентационная анкета «Определение направленности личности» Б. Басса, методика «Диагностика мотивации достижения» А. Мехрабиана).

На основе количественного и качественного анализа эмпирических данных охарактеризованы установки волонтеров в мотивационно-потребностной сфере, ориентированные на альтруизм – эгоизм, процесс – результат; описаны особенности их личностной направленности на себя, на общение или на деятельность; определено доминирование мотивации достижения успеха или избегания неудач. В исследованной выборке волонтеров очевидное доминирование альтруистических установок, мотивации достижения успеха, направленности на общение и деятельность.

Представлены результаты корреляционного анализа, проведенного с использованием программы SPSS v. 17.0, между отдельными исследованными показателями, которые представляют психологические особенности мотивации волонтерской деятельности («альтруизм – направленность на общение» ($r_{xy} = 0,362$, при $p \leq 0,01$); «альтруизм – мотивация достижения» ($r_{xy} = 0,495$, при $p \leq 0,05$).

С учетом результатов теоретического анализа и выводов эмпирического исследования определены перспективные для дальнейшей разработки проблемы мотивации волонтерской деятельности аспекты: продолжение изучения психологических особенностей мо-

тивации волонтеров, отслеживание степени развития индивидуальных и социально-психологических факторов волонтерской деятельности в зависимости от опыта ее продолжительности, гендерных и возрастных особенностей, объектов сопровождения и т. п.

Ключевые слова: волонтер, волонтерская деятельность, мотивы волонтерской деятельности, мотивационная сфера, альтруизм, эгоизм.

Дата отримання статті: 15.10.2017

Дата рекомендації до друку: 23.10.2017